

Zbirka odločb sodne prakse

Zadeva C-746/18

**H. K.
proti
Prokuratuur**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Riigikohus (vrhovno sodišče, Estonija))

Sodba Sodišča (veliki senat) z dne 2. marca 2021

„Predhodno odločanje – Obdelava osebnih podatkov na področju elektronskih komunikacij – Direktiva 2002/58/ES – Ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev – Zaupnost komunikacij – Omejitve – Člen 15(1) – Členi 7, 8, 11 in 52(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah – Zakonodaja, ki za ponudnike elektronskih komunikacijskih storitev določa obveznost splošne in neselektivne hrambe podatkov o prometu in o lokaciji – Dostop nacionalnih organov do hranjenih podatkov za preiskovalne namene – Boj proti kriminalu na splošno – Dovoljenje državnega tožilstva – Uporaba podatkov kot dokazov v okviru kazenskega postopka – Dopustnost“

- 1. Približevanje zakonodaj – Sektor za telekomunikacije – Obdelava osebnih podatkov in varstvo zasebnosti na področju elektronskih komunikacij – Direktiva 2002/58 – Možnost, da države članice omejijo obseg nekaterih pravic in obveznosti – Nacionalni ukrepi, s katerimi se za ponudnike elektronskih komunikacijskih storitev določa obveznost splošne in neselektivne hrambe podatkov o prometu in o lokaciji – Dostop nacionalnih organov do hranjenih podatkov zaradi preiskovanja kaznivih dejanj – Cilj boja proti kriminalu na splošno – Nedopustnost – Trajanje obdobja, v katerem se dostopa do podatkov in količina ali vrsta podatkov, ki so na voljo za to obdobje – Nevplivanje (Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, členi 7, 8, 11 in 52(1); Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2002/58, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2009/136, člena 5(1) in 15(1))*

(Glej točke od 29 do 35, 40 in 45 ter točko 1 izreka.)

- 2. Približevanje zakonodaj – Sektor za telekomunikacije – Obdelava osebnih podatkov in varstvo zasebnosti na področju elektronskih komunikacij – Direktiva 2002/58 – Možnost, da države članice omejijo obseg nekaterih pravic in obveznosti – Nacionalni ukrepi, s katerimi se za ponudnike elektronskih komunikacijskih storitev določa obveznost splošne in neselektivne hrambe podatkov o prometu in o lokaciji – Dostop nacionalnih organov do hranjenih podatkov zaradi preiskovanja kaznivih dejanj – Predhoden preizkus, ki ga opravi neodvisni upravni organ, kot pogoj za dostop – Dovoljenje za dostop, ki ga da državno tožilstvo – Nedopustnost*

(Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, členi 7, 8, 11 in 52(1); Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2002/58, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2009/136, člena 5(1) in 15(1))

(Glej točke od 48 do 59 in točko 2 izreka.)

Povzetek

Dostop do vseh podatkov o elektronskih komunikacijah, ki se nanašajo na promet ali lokacijo in ki omogočajo natančne ugotovitve v zvezi z zasebnim življenjem, v kazenske namene je dovoljen samo zaradi boja proti hudemu kriminalu ali preprečevanja resnih groženj za javno varnost.

Poleg tega pravo Unije nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da je državno tožilstvo pristojno za to, da javnemu organu zaradi preiskovanja kaznivih dejanj dovoli dostop do teh podatkov.

Zoper H. K. je bil v Estoniji sprožen kazenski postopek zaradi tatvine, uporabe bančne kartice druge osebe in nasilja nad udeleženci sodnega postopka. Oseba H. K. je bila zaradi teh kaznivih dejanj na prvi stopnji obsojena na zaporno kazen dveh let. Ta odločba je bila v pritožbenem postopku potrjena.

Zapisniki, na katere se opira ugotovitev, da so bila ta kazniva dejanja izvršena, so bili sestavljeni zlasti na podlagi osebnih podatkov, ki so bili pridobljeni v okviru zagotavljanja elektronskih komunikacijskih storitev. Riigikohus (vrhovno sodišče, Estonija), na katero je oseba H. K. vložila kasacijsko pritožbo, je izrazilo dvome glede združljivosti pogojev, pod katerimi so imele preiskovalne službe dostop do teh podatkov, s pravom Unije.¹

Ti dvomi se nanašajo, prvič, na vprašanje, ali je dolžina obdobja, za katero so imele preiskovalne službe dostop do podatkov, upoštevna kot merilo, na podlagi katerega je mogoče oceniti težo s tem dostopom izvršenega posega v temeljne pravice posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki. Če je to obdobje zelo kratko ali če je količina zbranih podatkov zelo majhna, se predložitveno sodišče tako sprašuje, ali se lahko tak poseg upraviči tudi s ciljem boja proti kriminalu na splošno, in ne samo s ciljem boja proti hudemu kriminalu. Drugič, predložitveno sodišče želi izvedeti, ali je mogoče estonsko državno tožilstvo, ob upoštevanju različnih nalog, ki so mu zaupane z nacionalno zakonodajo, šteti za „neodvisen“ upravni organ v smislu sodbe Tele2 Sverige in Watson in drugi,² ki lahko preiskovalnemu organu dovoli dostop do zadevnih podatkov.

Sodišče je v sodbi, ki jo je izrekel veliki senat, odločilo, da Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah v povezavi z Listino nasprotuje nacionalni ureditvi, ki javnim organom zaradi preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona kaznivih dejanj omogoča dostop do podatkov o prometu ali lokaciji, iz katerih bi bile lahko razvidne informacije o komunikacijah, ki jih je uporabnik opravil z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev, ali o lokaciji uporabljene terminalske opreme, in iz katerih bi bilo mogoče natančno sklepati o njegovem zasebnem življenju, ne da bi bil ta dostop omejen na postopke, povezane z bojem proti hudemu kriminalu

¹ Natančneje s členom 15(1) Direktive 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2002 o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 29, str. 514), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2009/136/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 (UL 2009, L 337, str. 11) (v nadaljevanju: Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah) v povezavi s členi 7, 11 in 52(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

² Sodba z dne 21. decembra 2016, Tele2 Sverige in Watson in drugi (C-203/15 in C-698/15, EU:C:2016:970, točka 120).

ali preprečevanju resnih groženj javni varnosti. Po mnenju Sodišča trajanje obdobja, za katero se zahteva dostop do omenjenih podatkov in količina ali vrsta podatkov, ki so na voljo za to obdobje, ne vpliva na to ugotovitev. Poleg tega Sodišče meni, da ista direktiva v povezavi z Listino nasprotuje nacionalni ureditvi, ki državnemu tožilstvu podeljuje pristojnost, da javnemu organu zaradi preiskovanja kaznivih dejanj dovoli dostop do podatkov o prometu in lokaciji.

Presoja Sodišča

V zvezi s pogoji, pod katerimi se lahko na podlagi ukrepa, sprejetega na podlagi Direktive o zasebnosti in elektronskih komunikacijah,³ javnim organom zaradi preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona kaznivih dejanj dovoli dostop do podatkov o prometu in lokaciji, ki jih hranijo ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev, je Sodišče spomnilo na svoje ugotovitve iz sodbe *La Quadrature du Net* in drugi.⁴ Ta direktiva tako državam članicam omogoča, da, med drugim zaradi teh ciljev, sprejmejo zakonske ukrepe, s katerimi omejijo obseg pravic in obveznosti, določenih s to direktivo, zlasti obveznosti zagotavljanja zaupnosti sporočil in podatkov o prometu,⁵ le če pri tem upoštevajo splošna načela prava Unije, med katerimi je načelo sorazmernosti, in temeljne pravice, zagotovljene z Listino.⁶ Glede na to, ta direktiva nasprotuje zakonodajnim ukrepom, s katerimi se ponudnikom elektronskih komunikacijskih storitev preventivno nalaga splošna in neselektivna obveznost hrambe podatkov o prometu in lokaciji.

V zvezi s ciljem preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona kaznivih dejanj, ki se želi doseči z zadevno ureditvijo, je Sodišče ob upoštevanju načela sorazmernosti ugotovilo, da se lahko dostop javnih organov do vseh podatkov o prometu ali lokaciji, ki omogočajo natančne ugotovitve v zvezi z zasebnim življenjem posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki, upraviči samo s ciljema boja proti hudemu kriminalu in preprečevanja hudih nevarnosti za javno varnost, ne da bi lahko drugi dejavniki, povezani s sorazmernostjo zahteve za dostop, kot je trajanje obdobja, za katero se zahteva dostop do takih podatkov, učinkovali tako, da bi bilo mogoče tak dostop upravičiti s ciljem preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona kaznivih dejanj na splošno.

Glede pristojnosti državnega tožilstva, da v okviru usmerjanja predkazenskega postopka dovoli dostop javnega organa do podatkov o prometu in lokaciji, je Sodišče spomnilo, da je treba pogoje, pod katerimi morajo ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev pristojnim nacionalnim organom omogočiti dostop do podatkov, s katerimi razpolagajo, določiti v nacionalnem pravu. Vendar mora taka ureditev, da bi izpolnjevala zahtevo po sorazmernosti, vsebovati jasna in natančna pravila, ki urejajo obseg in izvajanje zadevnega ukrepa ter določajo minimalne zahteve, tako da imajo posamezniki, na katere se nanašajo osebni podatki, na voljo zadostna jamstva, ki omogočajo učinkovito varovanje teh podatkov pred tveganji zlorab. Ta ureditev mora biti zakonsko zavezujoča v nacionalnem pravu, v njej pa mora biti navedeno, v kakšnih okoliščinah in pod katerimi materialnimi in procesnimi pogoji je mogoče sprejeti ukrep, ki določa obdelavo takih podatkov, s čimer se tako zagotovi, da je poseganje omejeno na to, kar je nujno potrebno.

³ Člen 15(1) Direktive 2002/58.

⁴ Sodba z dne 6. oktobra 2020, *La Quadrature du Net* in drugi (C-511/18, C-512/18 in C-520/18, EU:C:2020:791, točke od 166 do 169).

⁵ Člen 5(1) Direktive 2002/58.

⁶ Zlasti, členi 7, 8 in 11 ter člen 52(1) Listine.

Da bi se v praksi zagotovilo popolno spoštovanje teh pogojev, je, kot je navedlo Sodišče, bistveno, da pred dostopom pristojnih nacionalnih organov do hranjenih podatkov sodišče ali neodvisen upravni organ opravi predhodni preizkus in da se odločba tega sodišča ali tega organa izda na obrazložen predlog navedenih nacionalnih organov, ki se predloži, med drugim, v okviru postopkov preprečevanja, odkrivanja ali pregona kaznivih dejanj. V primeru ustrezno utemeljene nujnosti je treba preizkus opraviti v kratkih rokih.

Glede tega je Sodišče pojasnilo, da se v zvezi s tem predhodnim preizkusom med drugim zahteva, da ima sodišče ali organ, ki je zadolžen za izvedbo takega predhodnega preizkusa, vse pristojnosti in zagotavlja vsa potrebna jamstva za uskladitev različnih zadevnih interesov in pravic. Glede, natančneje, preiskave kaznivih dejanj mora to sodišče ali ta organ v okviru takega preizkusa zagotoviti pravično ravnotežje med interesi, povezanimi s potrebami preiskave, ki se nanaša na boj proti kriminalu, na eni strani ter temeljnimi pravicami do spoštovanja zasebnega življenja in varstva osebnih podatkov posameznikov, do katerih podatkov se dostopa, na drugi. Če tega preizkusa ne izvaja sodišče, ampak neodvisen upravni organ, mora imeti ta organ status, ki mu omogoča, da pri izvajanju svojih nalog deluje objektivno in nepristransko, pri čemer mora biti zato zaščiten pred kakršnim koli zunanjim vplivom.

Po mnenju Sodišča iz zahteve po neodvisnosti, ki jo mora izpolnjevati organ, pristojen za izvajanje predhodnega preizkusa, izhaja, da mora imeti ta organ v razmerju do organa, ki zahteva dostop do podatkov, status tretje osebe, tako da lahko prvonavedeni organ ta preizkus izvede objektivno in nepristransko, brez kakršnega koli zunanjega vpliva. Natančneje, na kazenskem področju zahteva po neodvisnosti pomeni, da organ, pristojen za ta predhodni preizkus, prvič, ne sodeluje pri preiskovanju zadevnih kaznivih dejanj, in drugič, da je v razmerju do strank v kazenskem postopku nevtralen. To pa za državno tožilstvo, kot je estonsko državno tožilstvo, ki usmerja preiskovalni postopek in po potrebi zastopa obtožbo, ne velja. Iz tega sledi, da državno tožilstvo ne sme opravljati omenjenega predhodnega preizkusa.